

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Verslagen

Echte verandering in psychose — Terugblik op het ISPS-congres in Liverpool

Verslag van

ISPS Congres

[Liverpool, 30 augustus-3 september 2017]

FREEK DHOOGHE & MARTINE LAM-
BRECHTS

The International Society for Psychological and Social Approaches to Psychosis (ISPS) werd in de jaren vijftig opgericht door Christian Müller en Gaetano Benedetti. In hun verzet tegen een strikt biologisch geïnspireerde psychiatrie pleitten ze voor een meer humane, psychotherapeutische en sociale benadering van psychose. Deze verbrede insteek wordt in dit twintigste congres weerspiegeld in een waaier aan hedendaagse tradities en evoluties in het psychotherapeutisch werk met psychose. De verbondenheid die deze *community* kenmerkt is zichtbaar in de grote diversiteit van deelnemers aan dit congres: ervaringsdeskundigen, familieleden, mantelzorgers, zorgverleners, wetenschappers en beleidsmakers. Dit zorgt voor een 'haardvuur'-congres, waarin visies, perspectieven en ervaringen zeer hartelijk worden gedeeld en bediscussieerd. Poëzie en muziek van ervaringsdeskundigen en familieleden (onder wie Gill 'O'Halloran) vormen een rode draad op en naast het podium.

Centraal in de zorg voor de psychose is werken in en met de 'relatie'. Dit wordt veelal onderbouwd vanuit de systemische en psychoanalytische hoek. Tijdens deze editie horen we geen revolutionaire, nieuwe zaken, maar vele kleine praktijken die getuigen van de creatieve, open geest en de niet-aflatende betrokkenheid die iedereen binnen de wereld van psychose bindt. Als was het een lappendeken, brengen we hier enkele indrukken en ervaringen.

Rachel Waddingham, als cliënte misbruikt door een therapeut, later zelf therapeute geworden, opent met de uitnodiging om van het congres een plek te maken om te verbinden en na te denken, maar ook om kritisch stil te staan. Het is een warme start. 'To make change happen' is immers het thema van het congres.

In een workshop over het Finse Open Dialogue model gaan klinici uit Helsinki uit van de vraag: waarom spreken als we ook kunnen luisteren? Als multidisciplinair team stellen zij centraal: zorg aangepast aan de nood van het ogenblik, een eerste ontmoeting binnen de vierentwintig uur, en het systematisch betrekken van familie (eventueel apart). Op deze manier wordt er familiaal, psychodynamisch en/of met cognitief herstel gewerkt. Jim van Os stelt de vraag: *what is the evidence really showing us, and what does it mean for tomorrow's mental health services?* Zo blijkt uit onderzoek dat ongeveer 25% van de mensen hulp nodig heeft, maar dat slechts 5% hulp krijgt; dat er een verschuiving plaatsvindt van *sick care* naar *health care*; en dat elke behandeling een experiment is. Voor het ontwerp van de psychose-

zorg van morgen daagt Van Os de deelnemers van de pre-workshop uit om tegen het einde van de dag een concreet voorstel op tafel te leggen. Dit resulteert in een intensieve uitwisseling tussen psychiaters, psychologen, ervaringsdeskundigen en ouders over de belangrijke elementen in zorg. Ruim een lustrum na de hervorming van de geestelijke gezondheidszorg in België (artikel 107) zijn we verbaasd te horen dat, nu België op de vijfde plaats staat van het hoogst aantal ziekenhuisbedden mondiaal, Nederland helemaal als eerste staat. Terwijl Nederland stevast als voorbeeld gebruikt werd voor het afbouwen van ziekenhuisbedden in België. Zelf stelt Van Os in zijn lezing voor om pilotprojecten op te starten met vernieuwende structuren door gemotiveerde betrokkenen, onder andere door geld over te hevelen van de gevestigde structuren naar gemeenschappen met betrokken burgers, het gebruik van sociale economie en initiatieven aangepast aan de context. Ook Birmingham was een groot voorbeeld voor artikel 107. Een tweede verrassing komt dan ook vanuit deze hoek. Vijfentwintig jaar geleden ontwikkelde men daar *familysensitive services*, maar ze zijn ontgoocheld: nog te vaak worden families als destructief en hinderlijk in de behandeling ervaren. De eenvoudige boodschap: familieleden hebben ook hulp nodig en moeten juist betrokken worden. Het delen van informatie met familie is essentieel, zo zegt een moeder. Waarop we om af te ronden samen *Let it be* van de Beatles zingen. We komen in verschillende therapeutische workshops terecht, gaande van evidence-based CBT via het begrijpen van stemmen door sjamanen en het inzetten van digitale technologieën tot het werken met dans en muziek. Michael Garrett brengt mooie, korte gevalsstudies, met verwijzing naar

objectrelaties, Melanie Klein en de derde ruimte. Deze man schenkt koffie voor zijn patiënten. In een andere workshop brengt Markus Heinimaa een kwetsbaar verhaal van een negen jaar durende therapie met een psychotische vrouw. Vanuit de aandacht voor de dissociatieve en psychotische elementen werd de therapie vruchtbaar gestart met therapeutische technieken, die vervolgens werden losgelaten, om uiteindelijk via een echte ontmoeting te komen tot een oplossing van de psychose.

Jef Lisaerde en Martine Lambrechts (VRINT en Sint-Joris, UPC Kortenberg) vertellen over *The startup of a multi-family group for young psychotic patients and their families within a systemic and psychodynamic framework*. Ze brengen families en jongvolwassenen samen rond een psychotische crisis, met veel aandacht voor het (object)relationele, het openhouden van de vragen, en het ondersteunen van creativiteit en verandering dankzij een veilige plek.

Burton Seidler brengt zaterdagochtend vroeg — ik denk dat we nog maar met zijn vijven in de zaal zitten — een opvallende getuigenis met als titel *Acting through: A street savvy defense against revealing secret vulnerabilities to ego: Fragmentation and psychosis*. Hij vertelt hoe het aanleren en schrijven van vuile woorden tot een vertrouwensrelatie leidde en een jonge dame van de 'straat' er weer bovenop kwam in New Jersey: 'de vloekende aanpak'. De volgende ochtend kondigt hij bovendien enthousiast de oprichting aan van het nieuwe tijdschrift JASPER, voor artikelen over onderzoek naar psychoanalyse. Sven Friis uit Oslo brengt het belang van 'sfeer' op een afdeling voor het therapeutische werk onder de aandacht, en introduceert een instrument om deze te meten, the Ward Atmosphere Scale (WAS).

Uit Italiaanse hoek getuigen collega's over het werk in de therapeutische gemeenschap Agorà Salus in Rome rond dromen en de 'pulsie van het annihileren'. Het is een beetje een bevreemdende lezing, en wanneer in de zaal een discussie in het Italiaans ontstaat, kunnen we niet anders dan machteloos de zaal verlaten.

Debra Lampshire sluit het congres af met de boodschap over het belang van verbinding, gemeenschap en helende omgevingen. Het is tijd om er werk van te maken en resultaten te boeken, zodat mensen de kracht vinden om zichzelf te helen.

Tot slot komen tijdens het congres de verschillende ISPS-fracties ook onderling samen. Voor de sectie Lage Landen is het een belangrijke bijeenkomst, want zij zijn organisator van het congres in 2019 in Rotterdam, met als thema 'Stranger in the city'. Om alvast te noteren in de agenda, want het belooft een boeiend congres te worden rond psychose, migratie en het vreemde.

Wie droomt mee? Van moorkopjes, badeendjes en vredesduiven

Verslag van

NAAP Seminar over dromen
[Amsterdam, 14, 28 oktober en 11 november 2017]

LIEVE LEUNENS

In het najaar van 2017 vond er in Amsterdam een seminar plaats over dromen, voorgezeten door dr. Barbara Helen Miller, een jungiaans analytisch psychologe. Het seminar werd georganiseerd door de in 2001

opgerichte Nederlandse Associatie voor Analytische Psychologie (NAAP), aangesloten bij de Internationale Associatie voor Analytische Psychologie (IAAP, door Jung opgericht in 1953).

Dr. Miller is, naast een begaafd musicus, 'master of arts' in de psychologie en de religiewetenschappen. Verder heeft ze een Ph.D. in de antropologie (met een uitgebreide publicatieverdiensite rond 'Sami Health and Healers') en heeft ze gestudeerd aan het C.G. Jung-instituut te Zürich. In haar praktijk richt zij zich op langlopende therapie voor volwassenen die ontwikkeling en creativiteit zoeken, en bij wie langdurige conflicten, impasses en pijn een rol hebben gespeeld.

Mercurtaal, gelegen aan het Eerste Weteringplantsoen te Amsterdam, herbergde ons, zeer toepasselijk, gedurende drie zaterdagen. Een divers, internationaal, maar beperkt publiek, wat interacties tussen de deelnemers zeker ten goede kwam. De voertaal was Engels en Nederlands. De jungiaanse insteek werd reeds duidelijk in de opbouw van het seminar.

De eerste dag, een prachtige zonovergoten herfstdag, introduceerde het werken met dromen: verkenning van de structuur van de psyche en van de structuur van de droom. Geïllustreerd met uitgebreid droommateriaal, met zowel complementaire als compensatorische dromen. Persoonlijk was ik zeer gecharmeerd van de droom van een jonge vrouw, die voor zichzelf een lekker moorkopje verstopte, uit angst niets te zullen krijgen van de bisschop bij wie ze op bezoek ging. Er werd volop geassocieerd en het leek wel op het voorzichtig proeven van een delicatess in al haar finesses. Associaties, beelden en metaforen kunnen immers gezien worden als transitionele objecten die een pad of link creëren tussen paniek en